



## System parlamentarno-komitetowy

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

### Bibliografia:

- 
- Źródło: Zbigniew Machelski, *Modele parlamentów dwuizbowych. Ujęcie porównawcze*, dostępny w internecie: [wrsp.wuwr.pl](http://wrsp.wuwr.pl) [dostęp 21.02.2020 r.].

- Źródło: *Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej*, dostępny w internecie: [libr.sejm.gov.pl](http://libr.sejm.gov.pl) [dostęp 21.02.2020 r.].



System parlamentarno-komitetowy to jeden z najrzadziej występujących modeli ustroju demokratycznego na świecie. Obecnie znajdziemy go jedynie w Konfederacji Szwajcarskiej, niektórzy zaliczają do tego modelu jeszcze Republikę San Marino. Po co zatem poświęcać energię na analizę tak nietypowego rozwiązania ustrojowego? Właśnie ze względu na jego wyjątkowy na skalę światową charakter. Na całym świecie bowiem niewiele jest państw o tak niepowtarzalnym systemie politycznym. Przekonajmy się.

### Twoje cele

- Scharakteryzujesz strukturę organów władzy w szwajcarskim systemie parlamentarno-komitetowym.
- Przeanalizujesz rolę instytucji demokracji bezpośredniej w systemie politycznym Szwajcarii.
- Wyjaśnisz znaczenie federalizmu dla funkcjonowania organów władzy w Szwajcarii.

# Przeczytaj

---

System polityczny Szwajcarii można określić mianem parlamentarno-komitetowego (system konwentu – rządów Zgromadzenia). Ze względu jednak na jego specyfikę, polegającą na znacznej roli i niezależności [kantonów](#) i gmin, bywa także określany jako system parlamentarno-kantonalny. System ten oparty jest przede wszystkim na instytucjach demokracji bezpośredniej.

## Demokracja bezpośrednia

[Demokracja bezpośrednia](#) jest realizowana za pomocą dwóch instrumentów: inicjatywy ludowej oraz [referendum](#). Instytucje te wykorzystywane są zarówno na szczeblach lokalnych (tj. w kantonach i gminach), jak i na forum federalnym.

W Szwajcarii właściwie każda ustawa federalna i lokalna może być poddana pod referendum, które pozwala obywatelom zweryfikować decyzję parlamentu na szczeblu ogólnokrajowym i zmusić instytucje ustawodawcze do modyfikacji danego aktu. Jest to więc specyficzna forma społecznej kontroli władzy przedstawicielskiej, z którą muszą liczyć się rządzący i elity polityczne.

W Szwajcarii funkcjonują dwa rodzaje referendum: obligatoryjne oraz fakultatywne.

Referendum fakultatywne jest efektem zgłoszenia [weta ludowego](#). Zwołuje się je w celu wyrażenia sprzeciwu wobec rozwiązań przyjętych w obowiązującym systemie prawa. Instytucja ta jest stosowana przeciwko uchwalonemu aktowi prawnemu. Za jego przeprowadzeniem musi opowiedzieć się 50 tys. osób lub co najmniej osiem kantonów. Wymagana liczba podpisów pod wnioskiem o przeprowadzenie referendum musi być zebrana w okresie 100 dni od ogłoszenia (publikacji) w Dzienniku Federalnym (Bundesblatt) tekstu aktu prawnego będącego przedmiotem głosowania.

Drugą formą szwajcarskiej demokracji bezpośredniej jest [inicjatywa ludowa](#), której przedmiotem może być całkowita lub częściowa rewizja Konstytucji Federalnej. Zmiana ustawy zasadniczej może być zaproponowana przez 100 tys. obywateli

uprawnionych do głosowania, którzy w ciągu 18 miesięcy zbiorą wymagane podpisy. Wyróżnia się: inicjatywę ludową mającą na celu przyjęcie nowej konstytucji oraz inicjatywę umożliwiającą wniesienie poprawek konstytucyjnych (kontrprojekt).

Ostatnim elementem demokracji bezpośredniej w Szwajcarii jest zgromadzenie ludowe. Jest to swego rodzaju zebranie uprawnionych obywateli, którzy gromadzą się na wolnym powietrzu na centralnym placu kantonu (Landsgemeindeplatz), aby debatować i decydować o najważniejszych dla kantonu kwestiach. Przedmiotem każdego [zgromadzenia ludowego](#) są sprawy istotne dla mieszkańców. Każdy uczestnik ma możliwość zabrania głosu w debacie. Głosowanie odbywa się przez podniesienie ręki i każdorazowo jest traktowane jako referendum o charakterze obligatoryjnym.

Z powodów praktycznych Landsgemeinde zniesiono we wszystkich kantonach z wyjątkiem dwóch – Glarus i Appenzell Innerrhoden, gdzie nadal jest najwyższą instytucją polityczną na szczeblu kantonalnym.

Do kompetencji zgromadzenia należą m.in. uchwalanie budżetu gminy i zatwierdzanie jego wykonania, istotnymi zadaniami są uchwalanie podatków, wybór władz gminnych i nadzór nad ich działalnością oraz przyjmowanie sprawozdań z działalności organów gminnych.

Dzięki tym specyficznym instrumentom demokracji bezpośredniej i ich częstemu stosowaniu Szwajcarzy prawdziwie są suwerenem mającym głos w każdej ważnej kwestii. Tak duży wpływ grup interesów i obywateli na organy władzy nie znajduje odpowiednika w żadnym innym państwie na świecie.

## Legislatywa

Władzę ustawodawczą, wyrażającą się w uchwalaniu poprawek do konstytucji i ustaw, sprawuje dwuizbowy parlament, zwany Zgromadzeniem Federalnym. Powoływany jest na czteroletnią kadencję, składa się z Rady Narodu (Narodowej – izba niższa) i Rady Kantonów (izba wyższa).

Deputowani do Rady Narodowej wybierani są w wyborach powszechnych i proporcjonalnych. Okręgami wyborczymi do Rady Narodowej są kantony, a liczba

wybiranych przez nie deputowanych powinna być, zgodnie z zasadą równości wyborów, proporcjonalna do liczby mieszkańców.

Deputowani do Rady Kantonów wybierani są na okres od roku do czterech lat, w zależności od kantonu, przez zgromadzenia ustawodawcze poszczególnych kantonów. Każdy kanton wybiera po dwóch reprezentantów do izby wyższej, natomiast mniejsze kantony – jednego reprezentanta.

## Zgromadzenie Federalne

Sesja szwajcarskiego Zgromadzenia Federalnego z udziałem widzów

Źródło: Peter Mosimann, domena publiczna.

System polityczny Szwajcarii funkcjonuje przede wszystkim na zasadzie suwerenności narodu realizowanej przez instytucje demokracji bezpośredniej. Dlatego dla realizacji zasady demokratyzmu ustroju nie jest konieczne zachowanie tradycyjnego monteskiuszowskiego trójpodziału władzy (obywatele nie oddają za dużo władzy w ręce przedstawicieli, nie muszą więc ich tak bardzo kontrolować), a w jego miejsce realizowana jest zasada jednolitości władzy państwowej, skupionej w rękach parlamentu, mającego przewagę w strukturze organów władzy państwowej.

Dwuzbiowość parlamentu ma duże znaczenie ze względu na federalną strukturę państwa. Parlament tworzą Rada Narodowa (reprezentanci narodu) i Rada Kantonów (reprezentanci kantonów). W Zgromadzeniu Federalnym obie izby są równorzędne, co oznacza, że procedurę legislacyjną może wszcząć każda izba. Do zaakceptowania ustawy jest konieczna zgodność obydwu izb, co świadczy o wadze kantonów w procesie podejmowania decyzji na szczeblu konfederacji.

Wszystkie organy państwa działają w granicach prawa i w dobrej wierze, a ich kompetencje są podzielone między władze federalne i kantonalne. Pierwsze z tych władz wypełniają tylko te zadania, które wyraźnie przekazuje im konstytucja, a spory kompetencyjne rozwiązuje się przez rokowania lub mediacje. Oba szczeble władzy wzajemnie się przenikają, ale każdy kanton ma własne organy, konstytucję i prawo. Jest to rodzaj zdecentralizowanego federalizmu opartego na zasadzie subsydiarności.

## Egzekutywa

Funkcję rządu pełni Rada Federalna. W jej skład wchodzi siedmiu ministrów i pełni ona rolę bardziej koordynatora ([komitetu wykonawczego](#) parlamentu) niż klasycznego rządu znanego z innych państw demokratycznych. Organ ten jest powoływany na cztery lata przez Zgromadzenie Narodowe.

Rada Federalna skonstruowana jest zgodnie z zasadą równorzędności stanowisk ministrów. Ustrój nie przewiduje stanowiska premiera. Jednym z członków Rady Federalnej jest prezydent wybierany co roku przez Zgromadzenie Federalne. Instytucja ta nie ma większego znaczenia politycznego, a jedynie reprezentacyjne. Minister piastujący ten urząd nie przestaje być szefem swego departamentu.

Rada Federalna jest organem kolegialnym, co oznacza, że każda wiążąca decyzja musi zapaść na posiedzeniu, na którym obecni są wszyscy członkowie, a głosowanie poprzedzone jest dyskusją.

Z powodu mnogości zadań parlament powołuje departamenty federalne, będące odpowiednikami ministerstw z szefami departamentów na czele, z których każdy jest jednocześnie członkiem Rady Federalnej. Działalność departamentów podlega kontroli i krytyce parlamentu, a konkretnie – jego fachowych komisji.

Do zadań szwajcarskiego rządu należy:

- troska o sprawy zagraniczne, w tym o kwestię neutralności;
- sprawy wewnętrzne i bezpieczeństwo, w którego zakres wchodzi zwierzchnictwo nad armią;
- sprawowanie nadzoru nad działaniem wszystkich urzędników administracji federalnej.

Rada nie funkcjonuje jako klasyczny rząd, ponieważ nie odpowiada politycznie przed parlamentem (brak instytucji wotum nieufności). Parlament ogranicza się jedynie do

kontroli i krytyki rządu oraz jego posunięć. Konstytucja nie przewiduje możliwości udzielenia rządowi wotum nieufności. Brak odpowiedzialności politycznej ma uzasadnienie w systemie kooperacji partii politycznych reprezentowanych w rządzie i w dążeniu do konsensusu.

Szwajcarski system polityczny jest wyjątkowy nie tylko pod względem nietypowego dla państw europejskich rozwiązania sposobu funkcjonowania egzekutywy, ale także ze względu na sposób konstruowania Rządu Federalnego. Sposób ten pozostaje w ścisłym związku z regulacjami dotyczącymi funkcjonowania szwajcarskiego systemu partyjnego.

Konkurencyjność polityczną zachowuje się jedynie w fazie wyborów, jest ona natomiast zawieszana w sferze rządzenia. Szwajcaria jest demokracją konsensualną. Rząd, czyli siedmioosobowa Rada Federalna, nie jest tworzony na podstawie przetargów partyjnych.

Zasady te nazywa się „magiczną formułą”, a konieczność znajdowania w tak powstałym rządzie rozwiązań konsensualnych – [konkordancją](#).

## Judykatura

Najwyższą władzę sądowniczą pełni powoływany na pięcioletnią kadencję Trybunał Federalny, będący najwyższą instancją federacji w sprawach karnych, cywilnych, administracyjnych i konstytucyjnych.

Zadaniem Trybunału jest zapewnianie jednolitego stosowania prawa federalnego w poszczególnych kantonach. Jest on też niezależną instytucją pełniącą funkcję administracyjnego organu nadzoru nad federalnymi sądami pierwszej instancji: Federalnego Sądu Karnego, Federalnego Sądu Administracyjnego i Federalnego Sądu Patentowego.

## Słownik

demokracja bezpośrednia

system polityczny, w którym decyzje podejmują wszyscy obywatele uprawnieni do głosowania

### **referendum**

głosowanie powszechne, w którym udział mogą brać wszyscy obywatele w celu wyrażenia opinii w kwestii poddawanej głosowaniu

### **inicjatywa ludowa**

forma demokracji bezpośredniej, umożliwiająca określonej liczbowo grupie obywateli wystąpić z inicjatywą ustawodawczą

### **zgromadzenie ludowe**

jedna z najstarszych i najprostszych form demokracji bezpośredniej, funkcjonująca w niektórych kantonach w Szwajcarii, spotkanie uprawnionych obywateli kantonu w określonym dniu na wolnym powietrzu, w celu decydowania o wydatkach i prawie

### **konkordancja**

obowiązek dążenia do konsensusu w szwajcarskiej Radzie Federalnej

### **komitet wykonawczy**

organ powołany w celu wykonywania decyzji i poleceń innego organu

### **federacja**

państwo o złożonej strukturze, w skład którego wchodzi kraje związkowe (mogą nosić różne nazwy: kanton, stan, land, czyli kraj, prowincja) zachowujące swoją suwerenność

### **kanton**

jednostka administracyjna, kraj wchodzący w skład Konfederacji Szwajcarskiej

## **weto ludowe**

instytucja demokracji bezpośredniej; wyrażenie sprzeciwu wobec rozwiązań obowiązujących w systemie prawnym przez określoną liczbę obywateli w głosowaniu

# Film

---

## Polecenie 1

Obejrzyj nagranie rozmowy z prof. Andrzejem Antoszewskim na temat systemu politycznego Szwajcarii i wykonaj ćwiczenia.

Trwa wczytywanie danych..



Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DoT1BfKRz>

Film pod tytułem Szwajcaria: system parlamentarno-komitetowy.

---

## Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

# Sprawdź się

---

Pokaż ćwiczenia:   

**Materiał źródłowy do ćwiczeń 1 i 2.**

## ” Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej

Artykuł 148

1. (...), z zastrzeżeniem praw narodu i kantonów, sprawuje najwyższą władzę w Federacji.

Artykuł 169

1. (...) wykonuje zwierzchni nadzór nad Radą Federalną i administracją federalną, sądami federalnymi i innymi podmiotami, którym powierzono realizację zadań Federacji.

Źródło: *Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej*, dostępny w internecie: [libr.sejm.gov.pl](http://libr.sejm.gov.pl) [dostęp 21.02.2020 r.].

Ćwiczenie 1



Ćwiczenie 2



Ćwiczenie 3





Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

## ” Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej

### Artykuł 171

Zgromadzenie Federalne może zlecać zadania Radzie Federalnej. Ustawa określi szczegóły, a zwłaszcza środki, za pomocą których Zgromadzenie Federalne może wpływać na sprawy z zakresu właściwości Rady Federalnej.

### Artykuł 182

1. Rada Federalna wydaje przepisy stanowiące prawo w formie rozporządzeń, o ile jest do tego upoważniona przez Konstytucję lub ustawę.
2. Zajmuje się ona wykonywaniem ustaw, uchwał Zgromadzenia Federalnego oraz wyroków organów sądowych Federacji.

Źródło: *Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej*, dostępny w internecie: [libr.sejm.gov.pl](http://libr.sejm.gov.pl) [dostęp 21.02.2020 r.].

**Materiał źródłowy do ćwiczeń 4–6.**

## ” Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej

### Artykuł 148

(...) 2. Zgromadzenie Federalne składa się z dwóch izb, Rady Narodowej i Rady Kantonów; obie izby są równorzędne.

## Artykuł 149

1. Rada Narodowa składa się z 200 deputowanych narodu.
2. Deputowanych wybiera naród w wyborach bezpośrednich na zasadzie proporcjonalności. Co cztery lata cały skład ulega odnowieniu.
3. Każdy kanton tworzy okręg wyborczy.
4. Mandaty są rozdzielone na kantony według liczby ludności. Każdy kanton ma co najmniej jeden mandat.

## Artykuł 150

1. Rada Kantonów składa się z 46 deputowanych kantonów.
2. Kantony Obwalden, Nidwalden, Bazylea-miasto, Bazylea-okręg, Appenzell-Ausserrhoden i Appenzell-Innerrhoden wybierają po jednym deputowanym; pozostałe kantony wybierają po dwóch deputowanych.
3. Kantony regulują tryb wyboru ich deputowanych do Rady Kantonów.

## Artykuł 151

1. Rady zbierają się regularnie na sesjach. Ustawa określa zwoływanie sesji.
2. Jedna czwarta deputowanych do izby lub Rada Federalna mogą żądać zwołania izb na sesję nadzwyczajną.

## Artykuł 156

1. Rada Narodowa i Rada Kantonów obradują oddzielnie.
2. Dla uchwał Zgromadzenia Federalnego konieczna jest zgoda obu rad.

## Artykuł 157

1. Rada Narodowa i Rada Kantonów obradują wspólnie jako Zjednoczone Zgromadzenie Federalne pod przewodnictwem przewodniczącego Rady Narodowej, aby:
  - a. przeprowadzić wybory;
  - b. rozstrzygać spory kompetencyjne między najwyższymi organami federalnymi;
  - c. stosować prawo łaski.
2. Zjednoczone Zgromadzenie Federalne zbiera się poza tym w szczególnych okolicznościach i dla przyjęcia oświadczeń Rady Federalnej.

## Artykuł 159

1. Rady mogą ważnie obradować, jeżeli obecna jest większość ich członków.
2. W obydwu radach i w Zjednoczonym Zgromadzeniu Federalnym rozstrzyga większość głosujących.
3. Zgody większości członków każdej z rad wymaga jednak:
  - a. uznanie ustaw federalnych za pilne;
  - b. przyjęcie uchwały o subwencjach oraz zobowiązaniach kredytowych i wysokości płatności pociągających za sobą nowe jednorazowe wydatki o wysokości ponad 20 mln. franków lub nowe okresowe wydatki o ponad 2 mln. franków.
4. Zgromadzenie Federalne może, w drodze rozporządzenia, dostosować te limity do wzrostu cen.

## Artykuł 160

1. Każdemu członkowi rady, każdej frakcji, każdej komisji parlamentarnej i każdemu kantonowi przysługuje prawo przedstawiania inicjatyw Zgromadzeniu Federalnemu.

2. Członkowie rad i Rada Federalna mają prawo zgłaszania wniosków w sprawach będących przedmiotem obrad.

Źródło: *Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej*, dostępny w internecie: [libr.sejm.gov.pl](http://libr.sejm.gov.pl) [dostęp 21.02.2020 r.].

Ćwiczenie 5



Ćwiczenie 6





Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Zbigniew Machelski

### ***Modele parlamentów dwuizbowych. Ujęcie porównawcze***

(...) Arend Lijphart opracował typologię parlamentów, badając (...) dystrybucję władzy między izbami. Rodzaj dystrybucji władzy określa bikameralizm symetryczny (silny) i bikameralizm asymetryczny (słaby). W bikameralizmie symetrycznym mamy równą dystrybucję władzy między izbami i bardzo zbliżone kompetencje ustawodawcze obu izb. Ten typ bikameralizmu określa brak dyferencjacji prawnoustrojowej obu części legislatury. Oznacza to, że kompetencje obu izb w ramach procesu decyzyjnego rozłożone są równomiernie na każdą z nich i żadna nie ma nadmiernych prepotencji wobec tej drugiej. (...)

Na zasadzie a contrario każda dwuizbowość niespełniająca założeń dwuizbowości równorzędnej, czyli przyznająca pozycję dominującą jednej z izb parlamentu, jest uznawana za bikameralizm asymetryczny.

Źródło: Zbigniew Machelski, *Modele parlamentów dwuizbowych. Ujęcie porównawcze*, dostępny w internecie: [wrsp.wuwr.pl](http://wrsp.wuwr.pl) [dostęp 21.02.2020 r.].



Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

## ” Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej

### Artykuł 176

1. Prezydent Federacji przewodniczy Radzie Federalnej.
2. Prezydenta Federacji oraz wiceprezydenta Federacji wybiera Zgromadzenie Federalne spośród członków Rady Federalnej na okres jednego roku.
3. Wykluczony jest ponowny wybór na kolejny rok. Prezydent Federacji nie może być wybrany na wiceprezydenta na kolejny rok.

Źródło: *Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej*, dostępny w internecie: [libr.sejm.gov.pl](http://libr.sejm.gov.pl) [dostęp 21.02.2020 r.].



Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

## ” Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej

Rozdział 4

Sąd Federalny

Artykuł 188

Pozycja prawna

1. Sąd Federalny jest najwyższą władzą wymiaru sprawiedliwości Federacji.
2. Ustawa określa organizację i postępowanie.
3. Sąd Federalny powołuje swoją administrację.
4. Przy wyborze sędziów Sądu Federalnego Zgromadzenie Federalne uwzględnia reprezentację języków urzędowych.

Artykuł 189

Sądownictwo konstytucyjne

1. Sąd Federalny rozpoznaje:
  - a. skargi na naruszenie praw konstytucyjnych;

b. skargi na naruszenie autonomii gmin i innych gwarancji kantonów na korzyść korporacji prawa publicznego;

c. skargi na naruszenie umów międzynarodowych lub umów kantonów;

d. publicznoprawne spory między Federacją a kantonami lub między kantonami.

2. Ustawa może przekazać innym władzom federalnym rozstrzygnięcie określonych spraw.

## Artykuł 190

### Sądownictwo cywilne, karne i administracyjne

1. Ustawa określa właściwość Sądu Federalnego w sprawach cywilnych, karnych i administracyjnych oraz w innych dziedzinach prawa.

2. Kantony mogą przekazać Sądowi Federalnemu, za zgodą Zgromadzenia Federalnego, rozstrzygnięcie sporów z zakresu kantonowego prawa.

Źródło: *Konstytucja Federalna Konfederacji Szwajcarskiej*, dostępny w internecie: [libr.sejm.gov.pl](http://libr.sejm.gov.pl) [dostęp 21.02.2020 r.].

# Dla nauczyciela

---

**Autorka:** Anna Rabięga

**Przedmiot:** wiedza o społeczeństwie

**Temat:** System parlamentarno-komitetowy

**Grupa docelowa:** III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

**Podstawa programowa:**

zakres rozszerzony

VIII. Modele sprawowania władzy.

Uczeń:

6) charakteryzuje systemy polityczne z zachwianym podziałem władzy – parlamentarno-komitetowy/rządy konwentu (na przykładzie Konfederacji Szwajcarii) i superprezydencki (na przykładzie Federacji Rosyjskiej); przedstawia instytucjonalne warunki funkcjonowania demokracji w takich systemach.

**Kształtowane kompetencje kluczowe:**

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

**Cele operacyjne:**

Uczeń:

- charakteryzuje strukturę organów władzy w szwajcarskim systemie parlamentarno-komitetowym;
- analizuje rolę instytucji demokracji bezpośredniej w systemie politycznym Szwajcarii;
- wyjaśnia znaczenie federalizmu dla funkcjonowania organów władzy w Szwajcarii.

**Strategie nauczania:**

- konstruktywizm.

**Metody i techniki nauczania:**

- dyskusja;

- analiza materiałów źródłowych;
- grupy eksperckie.

### **Formy zajęć:**

- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

### **Środki dydaktyczne:**

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

### **Przebieg zajęć:**

#### Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

2. Nawiązanie do wiedzy uczniów. Ochotnicy:

- przypominają najważniejszych elementów dotychczas omawianych modeli demokracji;
- opisują, w jaki sposób w każdym z tych modeli realizowana jest zasada trójpodziału władzy;
- przypominają, czemu służy wprowadzanie zasady trójpodziału władzy w systemie politycznym państwa.

3. Dyskusja. Uczniowie ustalają, jakie warunki musiałby spełniać system polityczny, by zasada trójpodziału władzy była w nim zbędna (niekonieczna).

#### Faza realizacyjna

1. Uczniowie pracują w grupach eksperckich. Każda z grup analizuje jedno z przydzielonych zagadnień dotyczących szwajcarskiego systemu politycznego (zagadnienia korespondują z podpunktami w sekcji Przeczytaj):

- demokracja bezpośrednia;
- legislatura;
- egzekutywa;
- judykatura.

Zadaniem każdej z grup jest ustalenie, czego i jak należy w obszarze przydzielonego zagadnienia nauczyć pozostałych uczniów w klasie. Każdy członek zespołu musi opanować analizowane zagadnienie w stopniu wystarczającym, by przedstawić je reszcie klasy.

2. Po upływie wyznaczonego czasu uczniowie dzielą się na nowe zespoły w taki sposób, że w skład każdej nowej grupy wchodzi przynajmniej po jednym członku każdej z grup eksperckich. Przedstawiciele ci kolejno relacjonują, czego nauczyli się na poprzednim etapie pracy. Można polecić grupie zadanie zbierające wszystkie te informacje (np. sporządzenie krótkiej notatki).

3. Eksperti wracają do swoich grup i konfrontują zdobytą całościową wiedzę. Sprawdzają, czy wszyscy nauczyli się wszystkiego, rozwiązując ćwiczenia interaktywne z sekcji Sprawdź się i wzajemnie weryfikując poprawność rozwiązań.

Faza podsumowująca

1. W ramach podsumowania uczniowie oglądają film, w którym prof. A. Antoszewski omawia system parlamentarno-komitetowy. Następnie wspólnie wykonują dołączone ćwiczenia i omawiają odpowiedzi.

### **Praca domowa:**

Podział czy jednolitość władzy – rozważ wady i zalety rozwiązań zastosowanych w szwajcarskim i polskim systemie politycznym. W swoich rozważaniach pamiętaj o uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań (m.in. zastosowanie instytucji demokracji bezpośredniej, poziom partycypacji obywatelskiej, populacja, dojrzałość systemu demokratycznego).

### **Materiały pomocnicze:**

Konstytucja RP.

Konstytucja Federalna Szwajcarii.

### **Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:**

Film może być dla uczniów inspiracją do przygotowania własnego filmu lub prezentacji (wzbogaconych materiałem ilustracyjnym) na temat systemu parlamentarno-komitetowego.